

ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ Β.Ε.Α.

«Κατάσταση και προοπτικές επιχειρήσεων-μελών Β.Ε.Α.

μέσα στην οικονομική κρίση»

Νοέμβριος 2013

Επιμέλεια θέματος: Γιάννης Καλογερόπουλος, Ειδ. Επιστήμονας,

Οικονομολόγος Β.Ε.Α.

Στόχος, μέθοδος, δείγμα, πληθυσμός

Το τελευταίο δεκαήμερο του Νοεμβρίου 2013, πραγματοποιήθηκε έρευνα γνώμης (έρευνα πεδίου) στις επιχειρήσεις-μέλη του Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου Αθήνας (Β.Ε.Α.), με στόχο την ανάδειξη των βασικών θεμάτων που τις απασχολούν μέσα στην οικονομική κρίση καθώς τις προοπτικές που διαφαίνονται για το επόμενο έτος 2014.

Η έρευνα που σχεδιάστηκε και πραγματοποιήθηκε αποκλειστικά από τις υπηρεσίες του Επιμελητηρίου, διεξήχθη με τη χρήση ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν με δύο τρόπους:

1. Ιδιοχείρως από τους προσερχόμενους προς εξυπηρέτηση τους στην υπηρεσία του Επιμελητηρίου, επιχειρηματίες, και
2. Με ηλεκτρονικό τρόπο από τις επιχειρήσεις-μέλη του σχετικού καταλόγου αποδεκτών καθημερινής ενημέρωσης μέσω ηλεκτρονικών μηνυμάτων (e-mails) του Επιμελητηρίου (περίπου 2.000).

Ο αριθμός των ερωτηματολογίων που συγκεντρώθηκαν ανήλθε στα 250, σχηματίζοντας ένα επαρκές δείγμα του συνολικού πληθυσμού των επιχειρήσεων-μελών.

Μέσα στη τετραετία 2009-2012, ο αριθμός των επιχειρήσεων-μελών του Επιμελητηρίου μειώθηκε κατά **15,7% ή κατά 7.747 επιχειρήσεις** (2009: 49.180, 2012: 41.433) με τους περισσότερους κλάδους να σημειώνουν απώλειες σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό ενώ πολύ λίγοι είναι εκείνοι που διατήρησαν τις δυνάμεις τους (Λατομεία, Τρόφιμα, Ποτά, Προϊόντα-υποπροϊόντα πετρελαίου) και μόλις δύο (Πλυντήρια, Λιπαντήρα Αυτοκινήτων και

Ανακύκλωση, Παραγωγή Ενέργειας) παρουσίασαν αύξηση και ιδιαίτερα ο δεύτερος (Ανακύκλωση, Παραγωγή Ενέργειας) στον οποίο διπλασιάστηκε ο αριθμός των επιχειρήσεων-μελών.

Αποτελέσματα έρευνας

Τα ευρήματα της έρευνας παρουσιάζονται στη συνέχεια συνολικά (για το σύνολο του δείγματος) αλλά και αναλυτικά τόσο με κριτήριο το μέγεθος της επιχείρησης, όσο και με κριτήριο τον κλάδο δραστηριότητας. Ως προς το μέγεθος η κατάταξη έγινε με βάση τη νομική της μορφή όπως παρακάτω:

- I. Ατομικές επιχειρήσεις & αυτοαπασχολούμενοι= Πολύ μικρές επιχειρήσεις.
- II. Ομόρρυθμες/Ετερόρρυθμες = Μικρομεσαίες επιχειρήσεις.
- III. Ε.Π.Ε./Α.Ε. = Μεγαλύτερες επιχειρήσεις

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας με βάση τον κλάδο δραστηριότητας, έχουν ενδεικτικό χαρακτήρα λόγω του περιορισμένου μεγέθους του δείγματος.

1. Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση τις επιχειρήσεις

Τα 2/3 του συνόλου των επιχειρήσεων δηλώνουν ότι έχουν επηρεαστεί «Πολύ», το 30% «Αρκετά» και μόλις ένα 4% δήλωσε ότι έχει επηρεαστεί «Λίγο». Αυτές που έχουν επηρεαστεί περισσότερο είναι οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις (ΕΠΕ, ΑΕ) και στη συνέχεια οι Πολύ μικρές, ενώ αυτές που έχουν επηρεαστεί «σχετικά λιγότερο» φαίνεται να είναι οι Μικρομεσαίες. Ως προς τον κλάδο δραστηριότητας αυτοί που δηλώνουν ότι έχουν επηρεαστεί σχετικά λιγότερο από τους άλλους είναι από τη μεταποίηση τα Τρόφιμα, τα Χημικά προϊόντα, τα προϊόντα Δέρματος και οι Μεταλλικές κατασκευές εκτός των μηχανών και από τις δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών οι περισσότερες εκτός των Υπηρεσιών γραφείου και των Καλών τεχνών που δηλώνουν ότι έχουν επηρεαστεί σχετικά περισσότερο από τους άλλους..

2. Τα σημαντικότερα προβλήματα

Η «μείωση του τζίρου» λόγω μείωσης της κατανάλωσης αναδεικνύεται ως το υπ' αριθμόν ένα πρόβλημα και ακολουθούν τα προβλήματα της ρευστότητας που

προκύπτουν από τη «καθυστέρηση εξόφλησης από τους πελάτες» και την «έλλειψη χρηματοδότησης» από το Τραπεζικό σύστημα. Η ιεράρχηση των συγκεκριμένων προβλημάτων είναι η ίδια τόσο στο σύνολο του δείγματος όσο και με κριτήριο το μέγεθος των επιχειρήσεων. Διαφορές στην ιεράρχηση των προβλημάτων ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης προκύπτουν από το τέταρτο στη σειρά αναφερόμενο πρόβλημα και κάτω όπου π.χ. ενώ για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις ως τέταρτο και πέμπτο στη σειρά πρόβλημα αναδεικνύονται η «καθυστέρηση πληρωμής ασφαλιστικών εισφορών και φόρων», στις μικρομεσαίες αντίστοιχα η «καθυστέρηση πληρωμής ασφαλιστικών εισφορών» και η «μείωση παραγγελιών σε προμηθευτές» ενώ για τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις ως τέταρτο ιεραρχείται το πρόβλημα της «καθυστέρησης πληρωμής των δανείων» και ως πέμπτο η «μείωση παραγγελιών σε προμηθευτές».

Η ιεράρχηση των προβλημάτων είναι σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό παρεμφερής και μεταξύ των διαφόρων κλάδων. Διαφοροποιήσεις επισημαίνονται στους κλάδους: Ξυλουργικές εργασίες, Πρώτη επεξεργασία μετάλλου και Υπηρεσίες καθαρισμού χώρων όπου δεν καταγράφεται ως πρόβλημα η «Καθυστέρηση εξόφλησης από πελάτες», ενώ σημαντικό πρόβλημα η «Καθυστέρηση πληρωμής ασφαλιστικών εισφορών» εμφανίζεται περισσότερο στους κλάδους: Χαρτί, Υπηρεσίες καθαρισμού χώρων και Καλές Τέχνες. Τέλος η «Καθυστέρηση πληρωμής φόρων» εμφανίζεται σχετικά περισσότερο ως πρόβλημα στους κλάδους: Δέρμα, Πρώτη επεξεργασία μετάλλου, Υπηρεσίες καθαρισμού χώρων και Καλές Τέχνες.

3. Τζίρος το 2013 σε σχέση με το 2012.

Στο σύνολο των επιχειρήσεων το μικρότερο ποσοστό «μείωσης έως 10%» αντιμετώπισε μόλις το 9%, ενώ μείωση από 10 έως 50% δήλωσε το 62% και ένα 12% δήλωσε «μείωση άνω του 50%». «Καμία διαφορά με το 2012» δήλωσε το 7% των επιχειρήσεων ενώ ένα 10% εμφάνισε μικρή (το 9%) και σημαντική αύξηση του τζίρου (το 1%). Με βάση το μέγεθος της επιχείρησης προκύπτουν κάποιες ενδιαφέρουσες διαφοροποιήσεις όπως ότι στις κατηγορίες μείωσης του τζίρου έως 20%, έως 40% και έως 50% η πλειοψηφία αποτελείται από πολύ μικρές επιχειρήσεις, οι μικρομεσαίες ανάμεσα στις κατηγορίες μείωσης τζίρου εμφανίζονται κατά πλειοψηφία στην κατηγορία «μείωση έως 30%» ενώ οι μεγαλύτερες στην κατηγορία «μείωση έως 10%» και με σημαντική συμμετοχή (30%) στην κατηγορία «μείωση άνω του 50%». Στην θετική πλευρά της εξέλιξης του τζίρου (αύξηση) μεταξύ

2013/2012, σημαντική αύξηση δήλωσαν εξίσου οι πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις ενώ «καμιά διαφορά με το 2012» και «μικρή αύξηση» δήλωσαν κατά βάση οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Συνολικά και σε σχέση με τις άλλες δύο κατηγορίες επιχειρήσεων οι μικρομεσαίες φαίνεται να είχαν καλύτερες επιδόσεις από άποψη τζίρου το 2013 σε σύγκριση με το 2012.

Μεγάλη πτώση τζίρου καταγράφεται στους κλάδους: Υπόδημα-ένδυμα, Ξυλουργικές εργασίες εκτός επίπλων, Έπιπλα από ξύλο και μέταλλο, Δέρμα, Εκδόσεις-εκτυπώσεις, Προϊόντα εξ οπτής γης, Τελικά προϊόντα εκ μετάλλου εκτός μηχανών, οι Εργασίες οικοδομών και οι Υπηρεσίες καθαρισμού χώρων και Καλών τεχνών, ενώ σχετικά καλύτερα (με μικρότερη μείωση ή και κάποια αύξηση του τζίρου) εμφανίζονται τα Τρόφιμα, οι Υφαντουργίες, το Ελαστικό-πλαστικό και οι υπηρεσίες Καλλωπισμού-καθαριστήρια-φωτογράφοι.

4. Αποτελέσματα του 2013 σε σχέση με το 2012.

Στο σύνολο των επιχειρήσεων το 50% εμφάνισε ζημιά σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με το 2012, ένα 21% δήλωσε αποτελέσματα στο «νεκρό σημείο» (ούτε κέρδος ούτε ζημιά) ενώ ένα ποσοστό σχεδόν 30% δήλωσε «κέρδη λιγότερα» (24%) ή «αυξημένα» (5%) σε σχέση με το 2012. Οι πολύ μικρές επιχειρήσεις δήλωσαν κατά πλειοψηφία στις κατηγορίες «μεγάλη ζημιά», «ούτε κέρδος ούτε ζημιά» και «λιγότερα κέρδη», οι μικρομεσαίες στις κατηγορίες «αυξημένα κέρδη», «μικρή ζημιά» και «ούτε κέρδος ούτε ζημιά» ενώ οι μεγαλύτερες τα μεγαλύτερα ποσοστά τους εμφανίζουν στις κατηγορίες «λιγότερα κέρδη» και «μεγάλη ζημιά». Συμπερασματικά και ως προς τα αποτελέσματα οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις φαίνεται να εμφανίζουν καλύτερη κατάσταση σε σχέση με τις δύο άλλες κατηγορίες μεγέθους επιχειρήσεων.

Οι κλάδοι με τις μεγαλύτερες ζημιές εμφανίζονται να είναι: Υπόδημα-ένδυμα, Έπιπλα από ξύλο και μέταλλο, οι Εκδόσεις-εκτυπώσεις, Δέρμα, Προϊόντα εξ οπτής γης, Πρώτη επεξεργασία μετάλλου, Τελικά προϊόντα μετάλλου εκτός μηχανών, Κατασκευή-επισκευή μέσων μεταφοράς, Υπηρεσίες καθαρισμού χώρων και Καλές τέχνες. Αντίθετα σχετικά καλύτερα αποτελέσματα εμφανίζουν τα Τρόφιμα, οι Υφαντικές βιοτεχνίες, οι Ξυλουργικές εργασίες, το Ελαστικό-πλαστικό, τα Χημικά προϊόντα, τα Μηχανήματα, οι Ηλεκτρικές μηχανές, τα Διάφορα αντικείμενα-μικροαντικείμενα, η Παροχή υπηρεσιών γραφείου και οι Καλλωπισμοί, καθαριστήρια, φωτογράφοι.

5. Οι πιθανότερες επιλογές για την αντιμετώπιση της κρίσης.

Στο σύνολο τους οι επιχειρήσεις ανέδειξαν ως τις τρεις περισσότερο δημοφιλείς επιλογές τους για αντιμετώπιση της κρίσης: α) την «μείωση γενικών εξόδων/δαπανών», β) τον «αναπροσανατολισμό σε νέες αγορές-στόχους» και γ) την «μείωση προσωπικού». Ενδιαφέρον παρουσιάζεται στην ανάλυση κατά μέγεθος επιχείρησης όπου εκεί στους επιμέρους τρόπους αντιμετώπισης της κρίσης, οι πολύ μικρές επιχειρήσεις επιλέγουν την «καθυστέρηση πληρωμής υποχρεώσεων» και την «αναζήτηση χρηματοδότησης», οι μικρομεσαίες την «εξωστρέφεια», την «αναζήτηση χρηματοδότησης» και την «μείωση του κόστους μισθοδοσίας» και οι μεγαλύτερες την «εξωστρέφεια», την «μείωση του κόστους μισθοδοσίας», την «εφαρμογή σύγχρονων καινοτόμων μεθόδων» και την «μείωση του χρόνου είσπραξης οφειλών πελατών».

Η επιλογή «μείωση γενικών εξόδων/δαπανών» είναι σχετικά περισσότερο πιθανή στους κλάδους: Υπηρεσίες καθαρισμού χώρων, Προϊόντα εξ οπτής γης, Χαρτί, Εργασίες οικοδομών και Παροχή υπηρεσιών γραφείου. Η επιλογή «Αναπροσανατολισμός σε νέες αγορές» εμφανίζεται ως σχετικά περισσότερο πιθανή στους κλάδους: Χαρτί, Εκδόσεις-εκτυπώσεις, Δέρμα, Χημικά προϊόντα, Ελαστικό-πλαστικό, Υφαντικές βιοτεχνίες και Τρόφιμα, ενώ η επιλογή «Μείωση προσωπικού» στους κλάδους: Πρώτη επεξεργασία μετάλλου, Υπόδημα-ένδυμα, Ξυλουργικές εργασίες και Κατασκευή-επισκευή μέσων μεταφοράς.

6. Εκτίμηση κατάστασης για το 2014.

Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων (57%) θεωρεί ότι η κατάσταση τους θα επιδεινωθεί περαιτέρω το επόμενο έτος, ένα 34% θεωρεί ότι θα παραμείνει αμετάβλητη ενώ ένα 9% θεωρεί ότι θα βελτιωθεί. «Επιδείνωση» της κατάστασης προβλέπουν περισσότερο οι πολύ μικρές επιχειρήσεις ενώ περισσότερο αισιόδοξα δηλαδή «αμετάβλητη» την κατάσταση ή «βελτίωση» της προβλέπουν οι μεγαλύτερες και οι μικρομεσαίες, για το 2014.

Οι κλάδοι που εκφράζουν τη μεγαλύτερη απαισιοδοξία για το 2014, είναι: Χαρτί, Πρώτη επεξεργασία μετάλλου, Κατασκευή-επισκευή μέσων μεταφοράς, Εργασίες οικοδομών, Προϊόντα εξ οπτής γης και Τελικά προϊόντα μετάλλου εκτός μηχανών. Οι σχετικά περισσότερο αισιόδοξοι κλάδοι είναι: Τρόφιμα, Υφαντικές βιοτεχνίες, Διάφορα αντικείμενα-μικροαντικείμενα, Καλλωπισμοί-καθαριστήρια-φωτογράφοι, Ελαστικό-πλαστικό και Χημικά προϊόντα..

7. Πιθανότητα κλεισίματος επιχείρησης για το 2014.

Το 41% των επιχειρήσεων θεωρεί από «αρκετά» έως «πολύ πιθανό» το ενδεχόμενο κλεισίματος της επιχείρησης το 2014. Περισσότερο απαισιόδοξες εμφανίζονται οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, οι μικρομεσαίες εμφανίζονται διχασμένες, ενώ περισσότερο αισιόδοξες εμφανίζονται οι μεγαλύτερες ως προς τις εκτιμήσεις κλεισίματος τους το 2014.

Στους κλάδους με αυξημένες πιθανότητες κλεισίματος των επιχειρήσεων εντάσσονται οι: Ξυλουργικές εργασίες και τα Έπιπλα, τα Προϊόντα εξ οπτής γης και οι Καλές τέχνες ενώ πιο αισιόδοξοι εμφανίζονται οι κλάδοι: Τρόφιμα, Υφαντικές βιοτεχνίες, Υπόδημα-ένδυμα, Μηχανήματα, Διάφορα αντικείμενα-μικροαντικείμενα, Παροχή υπηρεσιών γραφείου και Καλλωπισμοί-καθαριστήρια-φωτογράφοι.

8. Τζίρος το 2012.

Σχεδόν το 60% των επιχειρήσεων δήλωσαν τζίρο έως 100.000 ευρώ για το 2012, ενώ το υπόλοιπο 40% άνω των 100.000 με ένα 16% να δηλώνει τζίρο άνω των 500.000 ευρώ. Όπως ήταν αναμενόμενο η συντριπτική πλειονότητα των πολύ μικρών επιχειρήσεων δήλωσε τζίρο έως 100.000 ευρώ με τις περισσότερες από αυτές μέχρι 20.000 ευρώ, οι μικρομεσαίες δήλωσαν κατά πλειονότητα τζίρο στις κατηγορίες από 20.000-500.000 ευρώ και τέλος οι μεγαλύτερες από 100.000 ευρώ και άνω.

Οι κλάδοι με τον χαμηλότερο μέσο τζίρο το 2012 ήταν: οι Υπηρεσίες καθαρισμού χώρων, οι Ξυλουργικές εργασίες, Έπιπλα, οι Εκδόσεις-εκτυπώσεις, το Δέρμα, οι Εργασίες οικοδομών. Τους υψηλότερους μέσους τζίρους κατέγραψαν: Χημικά προϊόντα, Ελαστικό-πλαστικό, Μηχανήματα, Ηλεκτρικές μηχανές, Κατασκευή-επισκευή μέσων μεταφοράς και Διάφορα αντικείμενα-μικροαντικείμενα.

Τελικά συμπεράσματα

- I. Η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει σε πολύ σημαντικό βαθμό οριζόντια όλες τις επιχειρήσεις ανεξαρτήτως κλάδου δραστηριότητας και μεγέθους όπως πιστοποιείται και από την εξέλιξη της δύναμης του Επιμελητηρίου που μειώθηκε κατά 15,7% σε αριθμό επιχειρήσεων-μελών την τετραετία 2009-2012. Μέσα σε αυτή την κατάσταση, σχετικά λιγότερο φαίνεται να έχουν επηρεαστεί οι ενδιάμεσου μεγέθους

επιχειρήσεις (Μικρομεσαίες- Ο.Ε., Ε.Ε.) και οι κλάδοι δραστηριότητας: Λατομεία, Τρόφιμα-Ποτά, Προϊόντα-υποπροϊόντα πετρελαίου, Χημικά προϊόντα, Μεταλλικές κατασκευές εκτός μηχανών, Πλυντήρια-Λιπαντήρα Αυτοκινήτων (μικροεπισκευές-service) και Ανακύκλωση, Παραγωγή Ενέργειας. Οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις αν και δηλώνουν ότι έχουν επηρεαστεί πολύ από την κρίση, εμφανίζουν μια σχετικά μεγαλύτερη ανθεκτικότητα

- II. Τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις σχετίζονται κατά βάση με την δραματική μείωση της κατανάλωσης και την έλλειψη ρευστότητας και χρηματοδότησης της αγοράς.
- III. Οι επιλογές αντιμετώπισης της κρίσης εντοπίζονται πρωτίστως στην μείωση του κόστους λειτουργίας της επιχείρησης και στον αναπροσανατολισμό σε νέες αγορές-πελάτες με τις μικρότερες επιχειρήσεις να εστιάζουν περισσότερο σε επιλογές που σχετίζονται άμεσα με τη ρευστότητα τους ενώ οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις προσθέτουν στις επιλογές τους και κινήσεις περισσότερο στρατηγικού χαρακτήρα όπως η εξωστρέφεια και η χρήση της καινοτομίας.
- IV. Οι εκτιμήσεις για το 2014 είναι γενικά δυσοίωνες με τις πολύ μικρές επιχειρήσεις να είναι σχετικά περισσότερο απαισιόδοξες για τη συνέχιση της λειτουργίας τους σε σύγκριση με τις Μικρομεσαίες και τις Μεγαλύτερες. Το συγκεκριμένο εύρημα της έρευνας συνάδει και με το ρυθμό κλεισίματος των επιχειρήσεων όπως αυτό φαίνεται στα στοιχεία διαγραφών του Επιμελητηρίου τα τελευταία χρόνια 2009-2012, όπου οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (Ατομικές-αυτοαπασχολούμενοι) μειώθηκαν κατά σχεδόν 18%, ενώ οι Μικρομεσαίες (Ο.Ε., Ε.Ε.) και οι Μεγαλύτερες (Ε.Π.Ε., Α.Ε.) κατά 9% και 4% αντίστοιχα.

Σχετικά περισσότερο αισιόδοξοι κλάδοι εμφανίζονται να είναι: Τρόφιμα, Υφαντικές βιοτεχνίες, Διάφορα αντικείμενα-μικροαντικείμενα, Καλλωπισμοί -καθαριστήρια-φωτογράφοι, Ελαστικό-πλαστικό και Χημικά προϊόντα..